

Stockholm 2023-11-01

Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett
gemensamt språk

Framväxten av parallelsamhällen

Gruppmedlemmar:

Lawen Redar, sammankallande

Maria Sayeler Behnam

Kristoffer Lindberg

Payam Moula, sekreterare

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	3
<i>Uppdraget</i>	3
<i>Målet - samhällsgemenskap och ett gemensamt språk</i>	3
<i>Gemenskap, svenska språket och dess hinder</i>	4
Demografi	4
Segregation.....	6
Utbildning och svenska språket.....	6
Arbetsmarknaden och språket	7
SFI	8
<i>Slutsats - Parallelsamhällen</i>	9
<i>Avslutning</i>	10
<i>Bilaga A) Begrepp</i>	11
<i>Bilaga B) Källor</i>	13

Inledning

Efter två världskrig genomgick Europa några historiskt omdanande decennier. Freden bredde ut sig samtidigt som välståndet ökade. De totalitära ideologierna som tidigare ställt nationalstaterna inför existentiella hot medförde en bred politisk uppslutning bakom värdet av nationell suveränitet och social sammanhållning.¹ Lärdomen var att aldrig igen tillåta en materiell grogrund för brett folkligt missnöje, varav demokratins ansvar blev att bekämpa arbetslösheten och ta kontroll över den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen.

Idag har insikterna från 1900-talet gått förlorade. Sedan 90-talets depressionsliknande kris har målet om full sysselsättning avskaffats och den höga arbetslösheten permanentats.² Detta samtidigt som de ekonomiska klyftorna har vuxit och vikten av en stark samhällsgemenskap har glömts bort.³ Demokratien har avlagt sig kontrollen och marknadskrafterna har trängt in i alla samhällsområden.⁴ Parallellt med den ekonomiska utvecklingen har migrationen varit större än förmågan att integrera vilket lett till social splittring, utbredd fattigdom, ökad ojämlikhet och en cementerad segregation.

Vår samhällsanalys tar avstamp i en tid där den svenska gemenskapen håller på att eroderas samtidigt som demokratins verkningskrets är historiskt svag. En förutsättning för att möta vår tids problem är att demokratien tar tillbaka kontrollen.

Uppdraget

Arbetsgruppens uppdrag är att föreslå en politik som ökar samhällsgemenskapen genom det gemensamma språket. Denna delrapport är en samhällsanalys som fokuserar på de problem som utgör ett hot mot vår samhällsgemenskap och det gemensamma språket. Analysen ska ligga till grund för framtida reformer som arbetsgruppen kommer att föreslå i nästa steg.

Målet - samhällsgemenskap och ett gemensamt språk

Samhällsgemenskap och social sammanhållning krävs för att samhällen ska fungera.⁵ Den samhälleliga gemenskapen formas när människor delar ett gemensamt språk, kulturella- och historiska referensramar samt grundläggande sociala konventioner.⁶ Detta utesluter inte att samhällsmedlemmar har olika etniciteter, traditioner, religioner eller modersmål; tvärtom anser svenska folket att etnicitet är relativt oviktigt för att räknas som svensk. Det viktiga är att följa svensk lag och att kunna prata svenska. Sverige sticker i detta hänseende ut i internationella jämförelser.⁷

Ett gemensamt språk, normer och konventioner är samhällelig infrastruktur som möjliggör att en stor mängd människor kan interagera och uppnå ekonomisk, social och demokratisk utveckling. Att vara en del av en samhällsgemenskap innebär att ta del av den samhälleliga kulturen som möjliggör ”interaktion och samarbete i samhället, på gatorna, i bostadsområden, i föreningslivet, och som underlättar eller rent av krävs för fungerande myndighetsövning, demokratiskt deltagande och samhällsdebatt.”⁸

Svenska språkets ställning är inte lika självklar som den under en lång tid har varit. Att det talas uppemot 150 olika modersmål i Sverige tydliggör behovet av ett gemensamt samhällsbärande språk.⁹ Det huvudsakliga om vårt gemensamma språk sammanfattas väl i språklagen: Svenska språket är huvudspråk i Sverige och samhällets gemensamma språk. Det innebär att alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till språket och att svenskan ska kunna användas inom alla samhällsområden. Det allmänna har därför ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.¹⁰

Utan möjlighet att tala, läsa och skriva det gemensamma språket blir människan en främling inför sitt eget samhälle. Att behärska det gemensamma språket är en nödvändighet för att fullt ut ta del av samhällsgemenskapen och det demokratiska samtalet.¹¹

Gemenskap, svenska språket och dess hinder

Demografi

Den största samhällsförändringen under 2000-talet i Sverige är den förändrade demografin på grund av invandringen. Sverige har gått från att vara ett av västvärldens mest homogena länder till västvärldens mest mångfaldspräglade och heterogena land.¹² Under 1900-talet skedde den största invandringen från nordiska och europeiska länder. Under 2000-talet har invandringen varit större från utomeuropeiska utvecklingsländer med större språkligt och kulturellt avstånd till Sverige.¹³ Bland de nyanlända som deltog i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2017 saknade hälften gymnasieutbildning och en tredjedel nådde inte upp till fullgjord grundskola.¹⁴

Migranternas utbildning och kulturella bakgrund har stor betydelse. Olika grupper behöver olika insatser för att komma in i den språkliga och samhälleliga gemenskapen. En arbetskraftsinvandrare från Norden som kommer för att arbeta i ett bristyrke och en äldre migrant utan läs- och skrivkunskaper från ett utvecklingsland präglad av patriarkala normer¹⁵ kommer behöva olika integrationsinsatser för att lyckas.¹⁶ Av rädsla för att stigmatisera har samhället inte velat erkänna att vissa grupper har behov av extra stöd och riktade insatser vilket försämrat dessa gruppers möjligheter till integration. Särskilt grupper från Afrika har drabbats av en brist på riktade insatser.¹⁷

Andelen svenskar med delvis utomeuropeisk bakgrund, här räknat som utrikesfödda samt inrikesfödda med minst *en* utomeuropeisk född förälder, har utvecklats enligt följande:¹⁸

1960: ca 0,1%
1970: ca 0,2%
1980: ca 1%
1990: ca 4%
2000: ca 7%
2010: ca 12%
2022: ca 19%

Gruppen utomeuropeiskt födda var mindre än 200 000 personer i Sverige år 1990. Trettio år senare är motsvarande siffra närmare 1,2 miljoner.²⁰ På tjugo år nästan fördubblades antalet utrikesfödda från 11 till 19 procent av befolkningen.²¹ Den totala siffran utrikesfödda svenskar, vilket även inkluderar personer födda i Europa, är två

miljoner. Därmed är var femte svensk född utomlands²². Sverige har idag en större andel utrikesfödda än invandringslandet USA²³ och utvecklingen saknar motsvarighet i jämförbara västerländska länder.²⁴

Svenskar med utländsk bakgrund, dvs utrikesfödda samt inrikesfödda med båda föräldrarna födda i ett annat land, är över 2,5 miljoner.²⁵ Var fjärde barn i förskolan har idag utländsk bakgrund.²⁶ Allt detta har en direkt inverkan på det svenska språkets ställning i samhället och för individens möjlighet att lära sig svenska.

Botkyrka blev år 2010 den första kommunen i Sverige där en majoritet av invånarna har utländsk bakgrund.²⁷ På områdesnivå, snarare än kommunnivå, blir den demografiska förändringen än tydligare. Exempelvis i Rinkeby, norr om Stockholm med ca 16 000 invånare, var andelen med utländsk bakgrund 92 procent år 2022, varav hälften med bakgrund i Afrika.²⁸ Ett annat exempel är Angered, nordost om centrala Göteborg, med runt 53 000 invånare varav hälften är utrikesfödda. I stadsdelen pratas det över 100 olika språk.²⁹ Ett tredje exempel är Klöverstigen i bostadsområdet Tjärna ängar i Borlänge som år 1990 hade 18 procent invånare med utländsk bakgrund. År 2010 var motsvarande siffra 78 procent.³⁰

En av segregationens inneboende mekanismer, som hjälper till att upprätthålla segregationen, är att individer i utsatta områden flyttar därifrån när deras ekonomiska situation förbättras. Utvärderingar av tidigare insatser mot segregation visar att satsningarna varit fokuserade på att på olika sätt stödja invånarna i områdena, men inte påverkat de grundläggande strukturerna som driver och återskapar segregation.³¹

2000-talets omfattande invandring har inte varit dimensionerad utifrån de materiella, kulturella eller språkliga förutsättningarna. Det har saknats en klassanalys över invandringens effekter och en politik som hanterar de fördelningspolitiska följderna.³² Områden med lägst andel utrikesfödda på 1990-talet upplevde knappt någon demografisk förändring jämfört med 2020, medan de redan invandrantäta områdena har fått se en radikal ökning av utrikesfödda med låg utbildningsnivå och låga kvalifikationer.³³

Enligt Polisen fanns år 2021 totalt 61 utsatta områden fördelade på 27 kommuner. I dessa områden bor över en halv miljon svenskar varav andelen med utländsk bakgrund, närmare 74 procent, är mycket hög jämfört med övriga Sverige. I fem av landets utsatta områden är andelen invånare med utländsk bakgrund 90% eller högre.³⁴ Järvaveckan Research skriver följande: *”Andelen med utländsk bakgrund korrelerar också med områdets grad av utsatthet (i alla fall om vi studerar statistiken på aggregerad nivå dvs. för landets samtliga utsatta områden): ju mer utsatt ett område är, desto högre andel av de boende har utländsk bakgrund. I de särskilt utsatta områdena har så många som 82 procent utländsk bakgrund. Man kan sammanfatta statistiken med att det finns 2 543 420 personer i Sverige med utländsk bakgrund. 411 741 av dem – eller 16,2 procent – bor i utsatta områden. Av alla i Sverige med svensk bakgrund bor bara 1,9 procent i ett utsatt område.”*³⁵

I migrationens kölvatten har en redan befintlig segregation accelererat. Samhällsproblem som kommer ur ojämlikhet, fattigdom och segregation har vuxit, vilket framförallt har drabbat boenden i dessa områden. Framväxten av bostadsområden med utrikesfödda utan sysselsättning eller med osäkra anställningar³⁶ har skapat en etnifierad underklass koncentrerad till bostadsområden präglade av

trångboddhet, låga hushållsinkomster, undermåliga utbildningsresultat, sämre uppväxtvillkor och begränsade kunskaper i svenska språket.

Segregation

Segregation är *inte* ett mått på hur socialt utsatt ett område är. Segregation är ett relationellt tillstånd som innebär att grupper i samhället separeras från varandra, att det finns en ”*rumslig åtskillnad i staden då personer med olika socio-ekonomisk och etnisk bakgrund bor i olika delar av staden.*”³⁷ Att materiellt förbättra levnadsvillkoren i redan utsatta bostadsområden är förvisso nödvändigt för att stärka samhällsgemenskapen, men inte tillräckligt. Att bryta segregationen kräver att man strukturellt bryter den rumsliga separeringen av olika grupper.³⁸

Boendesegregationen i Sverige har ökat sedan 1990-talet vilket kan förklaras av ökade ekonomiska skillnader kombinerat med omfattande invandring. Det finns en tydlig koppling mellan områden som domineras av hushåll med låga inkomster och hushåll med utländsk bakgrund. Sedan år 2011 har antalet områden med socioekonomiska utmaningar ökat, liksom områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Hög- och låginkomsttagare bor alltmer åtskilda. För att bryta denna åtskillnad skulle cirka 42 procent av alla låginkomsttagare behöva flytta till ett annat bostadsområde. År 1990 var motsvarande andel 27 procent.³⁹ Bostadssegregationen i de tre svenska storstadsregionerna och i de mellanstora svenska städerna är bland de mest extrema i västvärlden.⁴⁰

Utbildning och svenska språket

Den tidiga barndomen har visat sig vara en kritisk period för barns språkinläring och utbildningsresa. Bristande kunskaper i svenska språket leder till sämre skolresultat. I kombination med föräldrars låga utbildningsnivå, skolans elevsammansättning och icke-deltagande i skolans fritidsverksamhet försvåras språkutvecklingen. I utsatta områden använder både lärare och föräldrar i genomsnitt färre ord och mindre komplexa meningar.⁴¹ Skolans kompensatoriska roll har kommit att urholkas som ett resultat av privatiseringar, fri etablering och skolval, vilket har lett till en omfattande skolsegregation.⁴²

Cirka 15 800 barn i åldrarna 3–5 år var inte inskrivna i vare sig förskola eller pedagogisk omsorg. Detta motsvarar cirka 4 procent av alla barn i åldersgruppen. 53 procent av dem hade utländsk bakgrund, att jämföra med 26 procent av samtliga barn i åldersgruppen.⁴³ Att inte delta i förskolans pedagogiska verksamhet sätter livsavgörande språkliga och pedagogiska hinder.⁴⁴

I vissa förskolor har det svenska språket delvis försvunnit. Som ett resultat av segregationen har de svensktalande barnen blivit för få för att barn med annat modersmål ska få möjlighet att lära sig tillräcklig svenska för att klara skolan.⁴⁵ Samtidigt har en majoritet av personalen i vissa förskolor inte heller svenska som första språk.⁴⁶ Det finns förskolor där över hälften av förskolebarnen som börjar skolan har samma nivå på sin svenska som nyanlända barn, trots att de är födda i Sverige.⁴⁷

Även om flerspråkig personal på förskolorna kan vara en tillgång⁴⁸ innebär en stor frånvaro av god kunskap i svenska att det är mycket svårt att uppfylla målen i förskolans läroplan om språkutveckling i svenska.⁴⁹

Den etniska uppdelningen fortsätter i grundskolan som har blivit alltmer uppdelad utifrån elevernas migrations- och socioekonomiska bakgrund. Läsåret 2022/23 fanns 14 skolor i Sverige där andelen elever med utländsk bakgrund var 100%. Av dessa var 9 friskolor. 130 skolor hade 80-89,9% elever med utländsk bakgrund och 113 skolor hade 70-79,9% elever med utländsk bakgrund. Totalt fanns ca 550 skolor där andelen elever med utländsk bakgrund var mellan 50%-99%.

Samtidigt fanns ca 460 skolor där andelen elever med utländsk bakgrund var under 10 % och 960 skolor (drygt 20% av alla skolor) där antalet elever med utländsk bakgrund var under 10 elever.⁵⁰ En tredjedel av skolegregationen kan direkt förklaras av det fria skolvalet.⁵¹

Vilken bakgrund elevens föräldrar har påverkar allt mer möjligheterna att klara grundskolan och bli behörig till gymnasieskolans nationella program.^{52 53 54} I områden med stora socioekonomiska utmaningar uppgår behörigheten till gymnasiet till blott 64 procent efter avslutad grundskola, i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är samma siffra 94 procent.⁵⁵

En betydande del av svenska elever saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket. Denna andel är högre i Sverige än motsvarande siffror för samtliga andra länder som deltog i PISA 2018.⁵⁶ Skolegregationen, demografin och det engelska språkets utbreddhet i grund- och gymnasieskolan har en inverkan på denna utveckling.

Arbetsmarknaden och språket

Det moderna informationssamhället förutsätter ett gemensamt och standardiserat språk. Kunskaper i svenska språket är en vattendelare på arbetsmarknaden. Gruppen som inte talar svenska har antingen en utsatt position på svensk arbetsmarknad inom de lågproduktiva sektorerna eller riskerar att uteslutas helt från arbetsmarknaden.⁵⁷ Den som inte talar det svenska språket riskerar därmed att få kraftigt försämrade levnadsvillkor.

I september 2023 var 332 000 individer inskrivna som arbetslösa via Arbetsförmedlingen. 155 000 av dessa var födda utanför Europa varav ungefär hälften, 81 000, var registrerade som långtidsarbetslösa.⁵⁸ Arbetslösheten för utrikesfödda uppgick till 16,2 procent medan motsvarande siffra för inrikes födda var 3,7 procent.

Utrikesfödda kvinnor är en grupp där en hög andel står långt från arbetsmarknaden. År 2019 stod nästan var tredje kvinna född utanför Europa utanför arbetskraften.⁵⁹ Av de strax över en miljon utrikesfödda kvinnorna i Sverige var 101 000 registrerade som arbetslösa 2022.⁶⁰

Anledningen till utrikesfödda kvinnors bosättning i Sverige, samt var de kommer ifrån⁶¹, är en viktig faktor till hur lång tid det tar att komma i arbete. Majoriteten av de utrikesfödda kvinnorna som kommit till Sverige de senaste 20 åren har kommit som anhöriginvandrare. Denna grupp löper högst risk att hamna i långvarig isolering och har inga eller få kontakter med myndigheter.⁶² De omfattas inte av etableringsprogrammet men har rätt att delta i SFI och skriva in sig på Arbetsförmedlingen vilket endast 20–30 procent i gruppen gör.⁶³ Arbetslösheten är väsentligt högre bland kvinnor födda i Afrika och Asien, inklusive Mellanöstern. De

senaste åren har skillnaden ökat jämfört med utrikesfödda män, både när det gäller sysselsättning och arbetskraftsdeltagande.⁶⁴

Den omfattande invandringen har dominerats av unga och personer i arbetsför ålder vilket har förbättrat Sveriges försörjningskvot, dvs andelen barn och äldre som ska försörjas av människor i arbetsför ålder är idag 15–16 procent lägre med de utrikes födda inräknade än utan. Därmed finns stor potential för utrikesfödda att stärka svensk ekonomi och möta arbetskraftsbrist i olika sektorer och delar av landet. För att den gynnsammare åldersstrukturen ska utnyttjas krävs dock att etablering och språkintegration fungerar. I annat fall kan förbättringen av försörjningsbalansen utebli och förbytas i sin motsats.⁶⁵

En allt större andel av personer som arbetar inom vård och omsorg har utländsk bakgrund. Av de cirka 150 000 som arbetade med vård och omsorg i särskilda boendeformer för äldre år 2017 var 28 procent utrikesfödda. I Stockholms län var 55 procent i personalgruppen utrikesfödd.⁶⁶ De kommande 10 åren kommer äldreomsorgen behöva öka antalet anställda med 30 procent.⁶⁷ Den akuta personalbristen välfärden står inför gör det svårt att neka arbetskraft enbart på grund av bristande språkkunskaper. SKR och fackförbundet Kommunal framhåller dock att situationen kan medföra brister i dokumentation avseende liv och hälsa. Även Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har rapporterat om kvalitetsbrister som rör personalens språkliga kompetens.⁶⁸

Forskning visar att utöver språk och utbildning så har socioekonomisk status på bostadsområdet i sig, och huruvida andra människor i området har jobb, betydelse för individens möjlighet att komma i arbete.⁶⁹

SFI

Fastän svenska språket är helt avgörande för samhällsgemenskapen och den enskildes integration föreligger inget statligt helhetsgrepp eller översyn av SFI-verksamheternas kvalitet. Därtill finns inga krav att fullfölja utbildningen. Huvudmannen kan besluta att utbildningen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller av annan anledning inte gör tillfredställande framsteg.⁷⁰

År 2022 deltog drygt 120 000 elever i SFI-utbildningen.⁷¹ Resultaten är komplicerade att utvärdera, bl.a. på grund av att avbrott är vanligt förekommande. Statistik indikerar att arbete kan vara ett relativt vanligt skäl till avbrotten vilket innebär att ett avbrott inte nödvändigtvis är ett misslyckande. Samtidigt finns många jobb där individen inte får särskilt god språkträning. Uppgifter från Skolverket visar att omkring 37 procent av de som avslutat SFI hade klarat D-kursen (högsta nivån) 2019. De få effektutvärderingar som gjorts pekar på att deltagande i SFI ökar chansen att vara sysselsatt på arbetsmarknaden i ett längre perspektiv.

En betydande utmaning är den stora omsättningen av elever samt elever med låg eller ingen utbildningsbakgrund. 30 procent av de inskrivna SFI-eleverna i Malmö kommun har 0-6 årig utbildningsbakgrund vilket innebär att man inte är alfabetiserad, dvs knappt fått möjlighet att lära sig läsa och skriva.⁷² Att bedöma en elevs möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen blir därmed ytterst svårbedömd och därför kan SFI inte enbart vara en verksamhet kopplad till elevens språkprogression.

Slutsats - Parallelsamhällen

Sverige lider av en rad olika samhällsproblem som hotar samhällsgemenskapen och försvagar det gemensamma språket. Alla dessa är allvarliga problem var för sig. Men något särskilt händer när flera av dessa samverkar inom en och samma geografiska yta. Då uppstår ett existentiellt hot mot samhällsgemenskapen – framväxten av parallelsamhällen.

*”Man kan säga att vi lever i parallella världar i Sverige. Det är samma land men ändå helt olika platser.”*⁷³ Så skriver Faysa Idle, född 1998 i Sverige, om hur det är att växa upp och leva i Järvaområdet. Idag är betydande delar av vårt land så pass socioekonomisk utsatta, etniskt segregerade och med parallella norm- och rättskipningssystem att levnadsvillkoren i dessa områden inte påminner om levnadsvillkoren för majoritetssamhället i Sverige. För att nå framgång ersätter fler unga de demokratiska samhällsmålen med kriminalitet, missbruk eller religiös radikaliserings. Konflikter mellan kulturella normer i ursprungslandet och det nya landets kultur har utvecklat antisociala subkulturer som ett resultat av en misslyckad integration.⁷⁴

När polisen 2021 släppte sin rapport över utsatta områden identifierades 19 områden som särskilt utsatta då de i viss mån inbegriper bland annat *”parallella samhällsstrukturer, extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande som begränsar människors fri- och rättigheter, personer som reser iväg för att delta i strid i konfliktområden”*.⁷⁵

Vi kan inte nog understryka allvaret i den klassmässiga och etniska segregation som råder idag. Sverige har fått en ung generation som är födda i landet men endast har erfarenheter av fattigdom, föräldrar som saknar jobb, trångboddhet, bristande skola, bristande språk, bristande utbildning och som inte identifierar sig som svenskar eller som en del av svenska samhället. Fenomen som uppfostringsresor till Afrika, tvångsäktenskap, hederskultur och könsstympningar är en del av unga kvinnors verklighet och miljö de växer upp i.^{76 77 78}

Att växa upp i våra särskilt utsatta områden är att berövas möjligheterna till samhällsgemenskap, kontakter med samhället i övrigt och likvärdiga möjligheter till skola, jobb, språk och delaktighet i samhällslivet. Svenska språket är i delar av landet ett minoritetsspråk och möjligheterna att lära sig svenska är begränsade då personer med svenska som modersmål knappt finns i området. Trots att en generation är födda i Sverige och inte har särskilt stark koppling till sina föräldrars ursprungsländer så upplever de *”inte heller Sverige som sitt land. De identifierar sig i stället mycket starkt med sin stadsdel. Bortom den känner de sig felplacerade. Icke-önskvärda.”*⁷⁹

I våra utsatta områden lever idag en ung generation utan framtidstro. Verksamhetschefen för Helamalmö, Nicolas Lunabba skriver: *”De barn som överlever är långt fler än de barn som dör. Men de flesta går en framtid till mötes som bryter ner dem, krossar deras drömmar och ambitioner, deras självkänsla och kroppar.”*⁸⁰

Avslutning

Segregation och ojämlikhet är självförstärkande fenomen. Utan kraftfulla politiska insatser kommer klassamhället förstärkas, polariseringen öka och en materiell grund för rasismen att befästas. Allt detta omöjliggör visionen om en jämlik framtid.

Den ekonomiska, etniska och språkliga segregationen behöver brytas på en strukturell nivå vilket kräver att befolkningen blandas. Samhället kommer behöva genomföra insatser vi tidigare inte gjort, i en skala vi tidigare inte sett.

Bilaga A) Begrepp

Utsatta områden	Är ett begrepp skapat av Polisen och definierar ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Inverkan är knuten till den sociala kontexten i området än de kriminellas utstuderade vilja att ta makten och kontrollera lokalsamhället. Påverkan kan utgöras av direkta påtryckningar, exempelvis genom hot och utpressning, eller indirekta, som offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje man, narkotikahandel som bedrivs öppet eller ett utåtagerande missnöje mot samhället. Effekten blir att de boende i området upplever otrygghet, vilket i sin tur leder till en minskad benägenhet att anmäla brott och att medverka i rättsprocessen. Läget anses vara allvarligt.
Riskområde	Är ett begrepp skapat av Polisen och definierar ett område som uppfyller samtliga kriterier för ett utsatt område men inte når upp till de kriterier som kännetecknar ett särskilt utsatt område. Läget är dock så alarmerande att det finns en överhängande risk att området riskerar att bli särskilt utsatt om inte adekvata åtgärder sätts in.
Särskilt utsatt område	Är ett begrepp skapat av Polisen och definierar ett geografiskt avgränsat område som kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Det kan även förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag, vilket kräver regelmässig anpassning av arbetssätt eller utrustning. Många gånger har det skett en normalisering vilket lett till att varken polisen eller de boende reflekterar över det avvikande läget i området. Ett särskilt utsatt område inbegriper även i viss mån parallella samhällsstrukturer, extremism såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande som begränsar människors fri- och rättigheter, personer som reser iväg för att delta i strid i konfliktområden, en hög koncentration av kriminella. En ytterligare försvårande uppgift är om det ligger andra utsatta områden i nära anslutning till ett särskilt utsatt område. Då finns det risk för samverkan mellan kriminella personer eller nätverk inom områdena. Läget anses vara akut.

Svenskfödd	En person född i Sverige.
Utrikesfödd	En person född i ett annat land än Sverige.
Utomeuropeiskt född	En person född i ett land utanför Europa.
Svensk med utländsk bakgrund	En person född i Sverige som har två utrikesfödda föräldrar.
Arbetskraftsinvandrare	Personer som flyttar till ett annat land för att arbeta. Det finns olika regler för arbetskraftsinvandring beroende på varifrån man kommer. Inom EU/EES gäller den fria rörligheten av arbetskraft, medan medborgare från andra länder behöver arbets- och uppehållstillstånd.
Migration	Med migration menas process där människor flyttar från en plats till en annan. Migrationen kan vara frivillig eller påtvingad.
Invandring	Invandring är en varaktig flyttning till Sverige från ett annat land.

Bilaga B) Källor

---

¹ Östbring, Björn (2022) *Nationalstaten*, Fri tanke förlag, s. 11- 13.

Berggren, Henrik & Trädgårdh, Lars (2015) *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*, Nordstedts förlag, s. 180- 183. Här beskrivs hur socialdemokratin ersatte klasskampen mot ett budskap om nationell klassöverskridande gemenskap.

Berman, Sheri (2006) *The primary of politics*, Cambridge University Press, s. 152- 176. Berman beskriver det svenska undantaget i ett Europa präglad av högerextremism som socialdemokratins förmåga att utveckla en nationell kulturell gemenskap.

Arbetsgruppen har även haft samtal med statsvetaren Katarina Barrling om social sammanhållning, kultur och språk den 26 juni 2023.

För vidare läsning se:

Tingsten, Herbert (1966) *Från idéer till idyll. Den lyckliga demokratin*, Norstedts förlag.

Berggren, Henrik (2023) *Landet utanför: Sverige och kriget 1943- 1945*, Nordstedts förlag.

² Arbetslösheten i Sverige är 7,7% (referenstid september 2023), SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU).

³ Rione, Jesper (2015) *Thomas Pikettys Kapitalet i det tjugoförsta århundradet : sammanfattning, svenskt perspektiv*, Volante förlag, s. 29-33.

Andersson, Jenny (2022), *Vad kommer efter socialdemokratin?*, Katalys & Verbal Förlag, s. 13-20.

Cervenka, Andreas (2022), *Girig-Sverige: så blev folkbrevet ett paradiset för de superrika*, Natur och kultur.

För vidare läsning se:

Roine, Jesper (2023) *Därför är ojämlikheten viktig*, Volante förlag.

⁴ SOU 2020:46, *En gemensam angelägenhet*, volym 1, s. 250- 266.

SOU 2016:78, *Välfärdsutredningen*, s. 125-146 samt 151- 167.

⁵ Strömbäck, Jesper (2015) *Social sammanhållning och medieanvändning* i Annika Bergström, Bengt Johansson,

Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet, s. 63- 75.

Östbring, Björn (2022) *Nationalstaten*, Fri tanke förlag, s. 12.

SOU 2020: 46, *En gemensam angelägenhet*, volym 1, s. 192- 197.

Trädgårdh, Lars & Wallman, Lundåsen, Susanne (2013) *Den svala svenska tilliten- förutsättningar och utmaningar*, SNS Förlag, s. 28- 46.

För vidare läsning se:

Schaeffer, Merlin (2014), *Ethnic Diversity and Social Cohesion Immigration, Ethnic Fractionalization and Potentials for Civic Action*, Routledge, Taylor & French Grou.

⁶ Östbring, Björn (2022) *Nationalstaten*, Fri tanke förlag, s. 21.

Anderson, Benedict (1996) *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*, översatt Torell, Sven- Erik, Daidalos Förlag. Anderson ser nationell gemenskap utifrån människans sätt att föreställa sig sitt liv, inte som ett politiskt handlingsprogram.

⁷ Tillitsbarometern (2021), *Levande rapport: 1, Tillitsbarometern, version 6*, s. 19.

Arbetsgruppen har haft samtal med Bi Puranen, docent ekonomisk historia, Institutet för framtidsstudier, på tema integration, värderingar och språk samt Päivi Juvonen, professor, Institutionen för svenska språket, Linnéuniversitetet för vidare diskussion om det gemensamma språkets betydelse för kulturell samhällsgemenskap, den 26 maj 2023. Arbetsgruppen har även träffat Bo Malmberg, professor i kulturgeografi, Stockholms universitet, för samtal om invandringens effekter på Sveriges ekonomiska utveckling, den 5 maj 2023.

⁸ Östbring, Björn (2022) *Nationalstaten*, Fri tanke förlag, s. 18.

---

⁹ SOU 2008:26, *Värna språken – förslag till språklag*, s. 39- 45.

Prop. 2008/09:153 *Språk för alla – förslag till språklag*, s. 7- 14.

Arbetsgruppen har träffat Gunilla Jansson, professor emerita, Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet för ett samtal om språkträning, inkludering och betydelsen av den sociala omgivningen för språkprogression den 26 maj 2023.

¹⁰ SFS 2009:600 Språklag 4-6 §§.

¹¹ SOU 2008:26, *Värna språken – förslag till språklag*, s. 64- 67.

¹² Folkomflyttningarna under- och efter världskrigen reste stater som under andra halvan av 1900-talet huvudsakligen bestod av språkligt- och kulturellt homogena befolkningar, med jämförelsevis små minoriteter.

Östbring, Björn (2022) Nationalstaten, Fri Tanke Förlag, s. 81- 83.

Berman, Sheri (2006) *The primary of politics*, Cambridge University Press, s. 152- 176. Berman beskriver det svenska undantaget i ett Europa präglad av högerextremism som socialdemokratins förmåga att utveckla en nationell kulturell gemenskap.

Arbetsgruppen har samtalat med Gunnar Andersson, professor i demografi, Stockholms universitet om den demografiska utvecklingen av Sverige, 53 maj 2023.

Hübinette, Tobias (2023) *Den 31 december 2022 hade 34,62% av landets invånare någon form av utländsk bakgrund*, <https://tobiashubINETTE.wordpress.com/2023/03/22/den-31-december-2022-hade-3462-av-landets-invanare-nagon-form-av-utlandsk-bakgrund/>, blogginlägg samt forskningspresentation för arbetsgruppen den 25e augusti 2023.

¹³ SCB rapport (2019) *Ekonomiska villkor för personer med bakgrund utanför Europa - Beskrivning och analys av inkomster och ekonomisk standard år 2019*, https://www.scb.se/contentassets/fb1fd4cfa9df47f4aa7194da6fd6859f/le0105_2019a01_br_be57br2_201.pdf.

Arbetsgruppen har samtalat med Tobias Hübinette, fil.dr i koreanologi, docent i interkulturell pedagogik och lektor vid Institutionen för språk, litteratur och interkultur, Karlstads universitet om samtal kring den demografiska utvecklingen i befolkningen den 25 augusti 2023.

¹⁴ SOU 2023: 24, *Etablering för fler- jämställda möjligheter till integration*, s. 124-129.

Hällö, Torbjörn (2023) *Gästkrönika: Sveriges befolkning har förändrats i grunden*, Göteborgs- Posten.

Hällö, Torbjörn, (2017) *Stöd invandringens förlorare*, <https://www.di.se/debatt/lo-ekonom-stod-invandringens-forlorare/>, Dagens Industri.

¹⁵ The Inglehart-Welzel World Cultural Map - World Values Survey 7 (2023). Source: <http://www.worldvaluessurvey.org/>

¹⁶ The Global Village (2022), Järvaveckan Research, Rapportserie: *Fakta för förändring om svensk- somalier, svensk- eritreaner, svensk- etiopier, svensk- syrier, svensk- irakier och svensk- iranier*, <https://jarvaveckan.se/jarvaveckan-research/>.

¹⁷ The Global Village (2022), Järvaveckan Research, Rapportserie: *Fakta för förändring om svensk- somalier, svensk- eritreaner, svensk- etiopier, svensk- syrier, svensk- irakier och svensk- iranier*, <https://jarvaveckan.se/jarvaveckan-research/>. Enligt rapporterna utgör sex länder födelseland för nästan hälften av alla utomeuropeiskt födda i Sverige samt 27,5 procent av alla utrikesfödda i Sverige. Rapportserien visar på betydande skillnad vad gäller olika grupper behov av samhälleliga insatser, inte minst utbildning.

Arbetsgruppen har samtalat med Ahmed Abdirahman, Järvaveckans grundare, om bristen på behovsriktade integrationsinsatser baserat på härkomst, utbildningsnivå, språkliga- och kulturella skillnader den 15 september 2023.

¹⁸ Med utländsk bakgrund räknas här invandrade svenskar (dvs. utrikes födda inklusive adopterade) samt inrikesfödda med minst en utrikesfödda förälder. Källa: <https://tobiashubINETTE.wordpress.com/2023/03/22/den-31-december-2022-hade-3462-av-landets-invanare-nagon-form-av-utlandsk-bakgrund/>

¹⁹ För en fördjupning om levnadsvillkoren och utsattheten för gruppen med utomeuropeisk bakgrund se SCB rapport (2019) *Ekonomiska villkor för personer med bakgrund utanför Europa - Beskrivning och analys av inkomster och ekonomisk standard år 2019*,

---

https://www.scb.se/contentassets/fb1fd4cfa9df47f4aa7194da6fd6859f/le0105_2019a01_br_be57br2_201.pdf.

²⁰ DN (2022) artikel, *Fakta om boendesegregationen*, <https://www.dn.se/sverige/fakta-i-fragan-okar-boendesegregationen/>

²¹ SVT (2019) artikel, *Drygt två miljoner utrikes födda i Sverige – fler än någonsin tidigare*, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/drygt-tva-miljoner-utrikes-fodda-i-sverige-fler-an-nagonsin-tidigare>.

²² SCB (2023) *Utrikes födda i Sverige*, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda-i-sverige/>

²³ I USA är 15 procent av befolkningen utlandsfödd, i Sverige är motsvarande siffra 20 procent av befolkningen. Östbring, Björn (2022) *Nationalstaten*, Fri tanke förlag, s. 144.

²⁴ Exempelvis Österrike och Tyskland har jämförbara siffror med Sverige vad gäller den totala andelen utlandsfödda, men dessa länder har haft en större invandring från närliggande länder medan Sverige sticker ut vad gäller utlandsfödda utanför EU.

²⁵ Järvaveckan Research, (2019) *Fakta för förändring – Sveriges 61 utsatta områden*, The Global Village, s. 17.

²⁶ Björk- Willén, Polly, *Språkutvecklande förskola – en kunskapsöversikt om språkutvecklande arbete i förskola*, <https://ifous.se/ifous-fokuserar-sprakutvecklande-forskola-2/>, s. 9.

²⁷ Fokus (2020) artikel: *Ekonomiska klyftor: Så bryter Botkyrka den negativa trenden*, <https://www.fokus.se/aktuellt/ekonomiska-klyftor-sa-bryter-botkyrka-den-negativa-trenden/>.

²⁸ Stockholm stad, (2023) *Områdesfakta Rinkeby stadsdel*, <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/statistik/omradesfakta/vasterort/rinkeby-kista/rinkeby.pdf>, s. 1.

²⁹ Bäckström Lerneby, Johanna, (2020) *Familjen*, Mondial, s. 12.

³⁰ Aftonbladet, *#välkommen – En reportageresa genom Sverige med Natalia Kazmierska, Kenan Habul och Stefan Matsson*, <https://valkommen.aftonbladet.se/borlange/>, Aftonbladet.

³¹ Se: Riksdagens utredningstjänst. (2023). Statliga program i socialt utsatta områden. Dnr: 2023:1210

³² <https://www.di.se/debatt/lo-ekonom-stod-invandringens-forlorare/>

³³ Örstadius, Kristoffer, (2022) *Fakta i frågan: Ökar boendesegregationen?*, <https://www.dn.se/sverige/fakta-i-fragan-okar-boendesegregationen/>, Dagens Nyheter.

³⁴ Järvaveckan Research, (2019) *Fakta för förändring – Sveriges 61 utsatta områden*, The Global Village, s. 12-18 samt Polisen (2021) *Lägesbild över utsatta områden – regeringsuppdrag 2021*, s. 14, 31.

³⁵ Järvaveckan Research, (2019) *Fakta för förändring – Sveriges 61 utsatta områden*, The Global Village, s. 17.

³⁶ Presentation av Siddhartha Aradhya, forskare Stockholms Universitet, den 5e maj 2023.

³⁷ Lilja, Maja, (2015) *Det bästa för mitt barn. Nyblivna mödrar i den delade staden*, Örebro Universitet, s. 13.

³⁸ Utvärderingar av tidigare insatser mot segregation visar att satsningarna varit fokuserade på att på olika sätt stödja invånarna i områdena, men inte påverkat de grundläggande strukturerna som driver och återskapar segregation. Se: Riksdagens utredningstjänst. (2023). *Statliga program i socialt utsatta områden*. Dnr: 2023:1210

³⁹ Delegationen mot segregation, (2022) *Platsens betydelse – årsrapport 2022 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige*, Dnr: DELMOS 2022/135, s. 5.

⁴⁰ Muntlig presentation av Tobias Hübinette, docent i interkulturell pedagogik, den 25e augusti 2023.

⁴¹ Andersson, Ketty, Hansson, Kristina, Rosqvist, Ida, Lyberg Åhlander, Viveka, Sahlén, Birgitta & Sandgren, Olof, (2019) *The contribution of bilingualism, parental education, and school characteristics to performance on the Clinical evaluation of language fundamentals: Fourth edition, Swedish*, Frontiers in psychology.

⁴² Holmlund, Helena, Sjögren, Anna & Öckert, Björn, (2020) *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk forskning, s. 4.

⁴³ SOU 2020:67, *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, s. 106.

-
- ⁴⁴ SOU 2020:67, *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, ss. 115–117.
- ⁴⁵ Nylander, Lotta, (2018) *Förskolor där svenska språket försvinner*, <https://sverigesradio.se/avsnitt/1070382>, Sveriges radio.
- ⁴⁶ Nenasheva, Liubov, (2023) *Manal vill inte lämna sina barn på förskolan i Göteborg: Personalen pratar jättedålig svenska*, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/manal-vill-inte-lamna-sina-barn-i-forskolan-de-pratar-jattedaligt-svenska-dar>, Sveriges television.
- ⁴⁷ By, Ulrika & Åberg, Elin, (2021) *Bristande svenska hos personal problem i förskolan*, <https://www.dn.se/sthlm/bristande-svenska-hos-personal-problem-i-forskolan/>, Dagens Nyheter.
- ⁴⁸ SOU 2020:67, *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, ss. 212-213.
- ⁴⁹ By, Ulrika & Åberg, Elin, (2021) *Bristande svenska hos personal problem i förskolan*, <https://www.dn.se/sthlm/bristande-svenska-hos-personal-problem-i-forskolan/>, Dagens Nyheter.
- ⁵⁰ Skolverket, (2022) Statistik hämtad från Skolverkets databas, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokD&niva=S&omr=elever&exp=6&lasar=2022&uttag=null>.
- ⁵¹ SOU 2020:46 vol.1, *En gemensam angelägenhet*, s. 323.
- ⁵² Holmlund, Helena, Sjögren, Anna & Öckert, Björn, (2020) *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk forskning, s. 5.
- ⁵³ SOU 2020:28, *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*, s. 418.
- ⁵⁴ Skolverket, (2018) *Kartläggning av huvudmäns arbete med att motverka skolsegregation*, Dnr: 2018:00332, s. 3.
- ⁵⁵ Delegationen mot segregation, (2022) *Platsens betydelse – årsrapport 2022 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige*, Dnr: DELMOS 2022/135, s. 37.
- ⁵⁶ SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*, s. 402.
- ⁵⁷ Martinsson, Karl (2018) Allt fler arbetsgivare kräver att anställda ska kunna svenska, <https://arbetet.se/2018/10/04/allt-fler-arbetsgivare-kraver-att-anstallda-ska-kunna-svenska/>, Arbetet.
- ⁵⁸ Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik september 2023, s. 1.
- ⁵⁹ Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:23, *Stärkta Möjligheter Genom Samverkan*, s. 18.
- ⁶⁰ Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:23, *Stärkta Möjligheter Genom Samverkan*, s. 17.
- ⁶¹ Svenskt Näringsliv (2019) - *En analys av utrikes föddas arbetsmarknadsdeltagande*, s. 2 och 4. Utrikesfödda delas in i fyra olika grupper baserade på ursprungslandets ranking i Human Development Index (HDI). HDI är ett jämförande välbästandsmått, som väger samman ett lands BNP, förväntad livslängd och utbildningsnivå.
- Se även: Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017), Finanspolitiska rådet (2015, 2016, 2017), Forslund med flera (2017) och Konjunkturrådets rapport (2017).
- ⁶² Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:23, *Stärkta Möjligheter Genom Samverkan*, s. 18.
- ⁶³ Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:23, *Stärkta Möjligheter Genom Samverkan*, s. 18.
- ⁶⁴ Jämställdhetsmyndighetens rapport 2022:23, *Stärkta Möjligheter Genom Samverkan*, s. 17.
- ⁶⁵ SOU 2020:46, *En gemensam angelägenhet*, volym 1, s. 385.
- ⁶⁶ Kommunals rapport (2019) *Svenska språket - A och O inom äldreomsorgen*, 2019, s. 11.
- ⁶⁷ SKR rapport (2022) *Välfärdens kompetensförsörjning Personalprognos 2021–2031 och hur välfärden kan möta kompetensutmaningen*, s. 5.
- ⁶⁸ Kommunals rapport (2019) *Svenska språket - A och O inom äldreomsorgen*, 2019, s. 9 & SOU 2019:20, *Stärkt kompetens i vård och omsorg*, s. 118.

---

⁶⁹ Hjorth, Anna, (2022), *viktigast för en lyckad integration*, <https://forte.se/artikel/sprak-och-utbildning-viktigast-for-en-lyckad-integration/>, Forte Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, språk och utbildning.

⁷⁰ 20 kap. 9 § Skollag (2010:800).

⁷¹ Riksdagens utredningstjänst. (2023). Uppföljning av svenska för invandrare (SFI). Dnr: 2023:968.

⁷² Herslow, Josephine. Rektor komvux Malmö SFI. Verksamhetsbesök den 6e oktober 2023.

⁷³ Idle, Faysa, Fridell, Daniel, Lundgren, Theodor (2023) *Ett ord för blod*, Lind Co förlag.

⁷⁴ Sarnecki, Jerzy (2016) *Så kan brottligheten minska i utsatta områden*, ”Så kan brottsligheten minska i utsatta områden” - DN.se, Dagens nyheter Debatt.

⁷⁵ Polisen (2021) Lägesbild över utsatta områden – regeringsuppdrag 2021, sida 7.

⁷⁶ Nordevik, Anna/ TT (2023) *Varnar inför sommaren: Fler barn kan föras bort*, <https://www.svd.se/a/zEXw4b/varnar-infor-sommaren-fler-barn-kan-foras-bort>, Svenska Dagbladet

⁷⁷ ”Det var i och för sig inte så ovanligt i Hjulstaskolan där många andra elever drabbades av samma ”semestrar”. Bara i min årskull så var det väl runt tio tjejer och killar som missat stora delar av terminen för att dom tvingats åka på liknande ”uppfostringsresor” eller ibland än värre – giftermålsresor – till Somalia, Egypten, Irak och Palestina.” Idle, Faysa, Fridell, Daniel, Lundgren, Theodor (2023) *Ett ord för blod*, Lind Co förlag.

⁷⁸ År 2018 skickade Uppsala kommun ut en enkät till samtliga kommunala skolor för att försöka kartlägga förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Hos flickor med utomnordiskt födda föräldrar upplevde 66 procent ett oskuldskrav, och av dessa svarade 26 procent att det är familjen som bestämmer deras framtida partner.[Ett liv utan våld och förtryck. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, 2019.] Det finns även problem med förskolor där personalen upprätthåller hedersnormer.[<https://www.dn.se/sverige/stora-problem-med-arbetet-mot-hedersfortryck-inom-goteborgs-skolor-forskolor-och-socialtjanst/>]

⁷⁹ Ferhatovic, Marina, (2022), Förstår politikerna hur mycket smärta valet har åsamkat?, <https://www.dn.se/sverige/marina-ferhatovic-forstar-politikerna-hur-mycket-smarta-valet-har-asamkat/>, Dagens nyheter.

⁸⁰ Lunabba, Nicolas (2023), *Blir du ledsen om jag dör?*, Natur Kultur Allmänlitteratur. Sida 6.